

Tomas Kavaliauskas
ORIGINALAS

Alma littera

BULGARIJOS LIŪTAS

Sėdėdamas lėktuve, skrendančiame į Sofiją, skaičiau tai, ką ir pridera skaityti vykstant į tokią šalį – Herkaus Kunčiaus esė „Bulgarijos liūtas“. Juk to, ką rasi pas Kunčių, nesužinosi iš jokio kelionių vadovo. Rašytojai keliauja kitaip, kitaip mato, kitaip užuodžia.

Atsiverčiau esė, įvardytą kaip „intelektualūs nuotyčiai“, ir ėmiau ieškoti Bulgarijos liūto.

Skirtingai nei daktaras Jonas Basanavičius ar kiti Lietuvos daktarai, Bulgarijoje nebuvo lankęsis. Vilniaus oro uoste be trukdžių atlikęs visus formalumus, įsodinimo salėje sutinku švytintį Sergejų, seną savo pažįstamą. Pasirodo, drauge skrisime į Sofiją, iš kur jis keliaus į Plovdivą su reikalais. Sergejus – ta proga – pasiūlo išmesti burnelę, bet aš griežtai atsisakau. Ne todėl, kad dar ankstus rytas. Tiesiog istoriniam susitikimui su Georgijum atsakingai ruošiausi. Nenoriu išlipti iš lėktuvo toks, kokį jis mane gaivino prie Prado. Atsispyręs ir Austrijos oro linijų stiuardesių gundymams – Jums, pone, kavos, arbatos, vyno?.. – Sofijoje nusi-

leidžiu skaidrus kaip krištolas, darbinga galva ir igaliomis kojomis. Su lietuvišku pasu rankoje atsistoju į ES piliečiams skirtą eilę, bet iki tol nuobodžiavęs Sofijos oro uosto pareigūnas valdingai nukreipia mane į tą eilę, kuri visiems kitiems. Taip pažeminęs, jaučiasi atlikęs pareigą. Paklūstu. Žinodamas posovietinius papročius, neįrodinėju tam uniformuotam asilui, kad mano Lietuva įstojo į ES anksčiau negu jo Bulgarija.

Žurnalą su tekstu laikiau tarp kėdžių, kad ir Adriana galėtų matyti, mat šios Kunčiaus esė nebuvo skaičiusi.

– Jei neskaitei „Bulgarijos liūto“, tai neskaitei Kunčiaus, – pajuokavau užiant lėktuvui.

– Jei neskaitei „Metafizinio draugo“, tai neskaitei Kunčiaus, – atsiliepė brangioji, pro langelį žvelgdama į minkštutėlius debesis.

– Jei neskaitei „Gaidžių milžinkapio“, tai neskaitei Kunčiaus, – pateikiau naują versiją.

Karlas, sėdintis greta mūsų, tik kitoje tako pusėje, įdėmiai studijavo popierinį Sofijos žemėlapij, išskleistą ant kelių. Atsivertė kelionių vadovą po Bulgariją, kažką susirado, tada Sofijos žemėlapyje apsibraukė kažkokią vietą.

Stiuardesė pasiūlė tai, ką siūlė ir Herkui Kunčiui per jo kelionę. Karlas plačiausiai šypsodamasis paprašė vyno – neketino nusileisti Sofijoje blaivus kaip krikštolas. Atlenkęs staliuką pasitiesė baltą servetėlę, pasistatė plastikinę vyno „taurę“, pasidėjo sūrio iš užkandžių valgiaraščio, kitą servetėlę užsikišo už marškinių apykaklės – suprask, balius!

– Kelionė į Bulgariją man visada šventė, – tryško džiaugsmu mūsų draugas.

Žemėlapis nuslydo jam nuo kelių ir nukrito nuo tako. Adriana mikliai pakėlė jį, užmetė akį, tada paslaugiai padavė Karlui.

– O kodėl šventė? – pasidomėjo lyg niekur nieko.

– Bulgarija – tai Dogu Bankovo tėvynė! – ištarė kuratorius. – Be to, atsiimsime penkis nugvelbtus jo kūrinčius. O gal parsigabensime ir daugiau. Argi ne nuostabu? Pagaliau galėsim surengti rimtą parodą Kaune, ir didžioji misija bus atlikta. O dabar išgerkime už Bulgariją! – sušuko pakeldamas plastikinį indelį.

Nusileidus lėktuvui nusistebėjau Sofijos oro uosto praktiškumu: ant grindinio nupiešta linija su užrašu „Metro“ ir kita, geltona, su anglišku užrašu „Bus“ (suprask, „autobusas“, o ne „bus“ lietuviškai), vedė tiesiai į metro ir autobusų stoteles.

Karlas tempė du griozdiškus lagaminus. Žinoma, abu su ratukais, bet dėl dydžio vis vien nepatogūs vilkti, mat jis dar ir kuprinę buvo užsimetęs ant pečių, daug didesnę už pirmokėlio. Kadangi skridome tik kelioms dienoms, mudu su Adriana pasiėmėme tik vieną lagaminėlį su pakaitiniais drabužėliais. Kam Karlui prireikė net dviejų *grand* lagaminų ir dar kuprinės, nesupratau. Gal vežasi šimtą frakų?

– Duokite man vieną lagaminą, – ištiesiau pagalbos ranką.

– Ačiū, nereikia, – ryžtingai atsisakė kuratorius.

Tą akimirką vienas lagaminas netyčia išslydo jam iš rankų, ir aš pripuolęs sulaikiau jį. Timpltelėjau ir išsižiojau iš nuostabos: lagaminas buvo lengvut lengvutėlis. Nustebęs vos neužmyniau Karlui ant kojos.

– Ei, prašyčiau atsargiau! – subliuvo kuratorius. – Šalin rankas nuo mano daiktų!

– Karlai, tamstos lagaminas tuščias? – išsprūdo man. – Atvykote su dviem tuščiais lagaminais? Abu lengvi kaip pūkas.

– O tai kur, tavo manymu, sukišiu penkis Bankovo darbus? – pakėlė balsą kuratorius. – Manai, į užpakalį? Nesulįs. Nei į tavo, nei į mano!

Netikėtai prie mūsų žengė du oro uosto policininkai, ginkluoti automatais.

– Kas per triukšmas?

– Labai atsiprašom, – puolė taisyti padėties Adriana. – Dėdė lėktuve vynelio sriūbtelėjo...

Vienas pareigūnas atkišo delną.

– Malonėkite pateikti dokumentus.

– Dokumentus? – suraukė antakius Karlas, akivaizdžiai nusiteikęs karingai. – Gal juokaujat? Mes atskridome į Šengeno erdvę. Mes visi gyvename laisvoje Europos Sąjungoje, o jūs dokumentų prašot? Tai pažeminimas!

– Prašom pateikti dokumentus arba teks eiti su mumis, – nesileido į kalbas ginkluotas pareigūnas.

Karlas perbalo, smiliumi atsargiai nustūmė ginklo vamzdį, kad būtų kuo toliau nuo jo pilvo, ir išsitraukė iš kelnų kišenės pasą. Kurios valstybės pasą pateikė, taip ir liko neaišku, pastebėjau tik mėlyną apvalkalą su ES žvaigždutėmis.

– Hm... Galiojantis, tvarkingas, – konstatavo apsaugos darbuotojas. – Kokiu tikslu atvykote į Bulgariją?

Karlas ūmai prarado amą. Klausimas buvo pernelyg tiesmukas, pernelyg staigus. Nei kuratorius, nei aš, nei Adriana negalėjome taip staiga suformuluoti trumpo įtikinamo pasakojimo apie Dogu Bankovo reikalus ir visa kita. Juk nepažįstamam, o dar ginkluotam žmogui nepradėsi aiškinti, kas tas Dogu Bankovas ir kad ieškome šimto dingusių jo kūrinių ar bent jau ketiname atgauti penkis negražintus, esančius Plovdivo meno galerijoje. Atsakymas turėjo būti trumpas drūtas, antraip grėsė papildomi nemalonumai.

Pirmoji rišlią mintį surezgė Adriana:

– Esame menotyrininkai, domimės Bulgarijos menu. Norime pristatyti Bulgariją kitoms Europos šalims.

– Kas lagamine? – pareigūnas pirštu bedė į mudviejų sužadėtine lagaminą. Klausimas nuskambėjo griežtai, lyg būtų me atvykę ne į Bulgariją, o į nepatiklųjį Izraelį.

– Drabužiai, nešiojamasis kompiuteris, dantų pasta, – pavadijo Adriana, o aš linkšėjau patvirtindamas.

– Prašom atidaryti.

Suskubau padaryti tai už damą.

– O kas jūsų lagaminuose? – apsaugininko automato vamzdis vėl pažvelgė Karlui į pilvą, tarsi ragindamas greičiau krintintis.

Karlas žioptelėjo ir sumekeno:

– Lagaminuose? Kur? Jų ar mano? Ar manęs klausiat?

– Tamstos, tamstos. Kas tamstos lagaminuose?

Karlas dėbtelėjo į mane.

Aš tik kilstelėjau antakius.

– Nieko. Jie tušti, – pagaliau išspaudė kuratorius.

Ginkluoti vyrai susižvalgė. Vienas žengė porą žingsnių atgal, o kitas paliepė:

– Ei, blondine, atidaryk lagaminus.

Aplink mus jau spėjo susispiesti nemažas būrys smalsuolių su bagažu ir be bagažo. Padaugėjo ir apsaugos darbuotojų su automatais ir be automatų. Tie liepė pasitraukti smalsuoliams šalin.

Vaineris lėtai pasilenkė prie vieno iš savo lagaminų. Taip lėtai, tarsi lagamine būtų gulėjusi bomba.

Įtampa augo. Jau net aš suabejojau, ar jo lagaminai tikrai tušti.

Apsaugininkų veiduose pasirodė nerimo ženklai. Regis, jie jau gailėjosi pristoję prie mūsų. Suprask, jei tam atvykėliui taip magą susisprogdinti kaip tik čia, tegul sprogdinasi už kampo. Kita vertus, argi senyvi vokiečiai, o dar blondinai, sprogdinasi? Kas iš viso sprogdinasi Bulgarijoje? Matyt, ši logika taip pat nebuvo paskutinėje vietoje prašant atidaryti lagaminą prie visų žmonių, priešingai nei atskridus į Izraelį, kur atidaryti lagamino neleidžiama net pačiam pasisiūlius, raginama tik papasakoti apie lagamino turinį, o apsauga esą pati susigaudys, kada, kur ir su kuo atidaryti.

Staiga išgirdome šaižų brūkšt! Paskui dar sykį – brūkšt! Taip ir perėjo nervais. Prisiekiu Biblija, Karlas tyčia taip bjauriai atitraukė užtrauktukus.

Abu lagaminai iš tiesų buvo tuštutėliai.

Nelaukdamas naujų klausimų, įtariamasis Karlas Vaineris suskubo pasiaiškinti:

– Matote, mes – meno žmonės. Gal rasime pirkti ką įdomaus, tad reikia vietos susidėti. Juk turiu tokią teisę, ar ne? Juk pirkdamas Bulgarijoje pagausinsiu jūsų šalies pajamas, ar ne? Juolab kad, be turizmo, nelabai ką ir turite. Nebent korupciją, che che...

Tokia Karlo kalba apsaugininkus akivaizdžiai užkniso. Netekę kantrybės jie tiesiog nusinešė mūsų pasus. Ilgai tikrino, kažką aptarinėjo tarpusavyje, pro langelį žvilgčiojo į mus ir pirštais rodė kitiems darbuotojams. Galiausiai vienas iš vyrų atidavė pasus ir mus paleido.

Pagalčiau lengviau atsikvėpiau. Deja, neilgam. Prieš mus išdygo žavi tautiniais drabužiais vilkinti bulgaraitė, prekiaujanti kvepalais.

– Tik pauostykit Bulgarijos laukų kvapų! – maloniai šypsojosi, vandenėliu mikliai apipurkšdama mane, paskui ir Adrianą.

Kvapas iš tiesų buvo nuostabus. Jau ketinau paklausti kainos, bet bulgaraitė, pasirodo, ketino apipurkšti dar ir Karlą. Tas vėl ėmė šaukti nesavu balsu:

– Šalin, šalin! Tik ne mane. Nepurkšk! Nepurkšk, sakau tau! Aš alergiškas! Aleriškias, ar girdi?! Nepurkšk!!! Ot kalė, juk sakiau...

Deja, šaukštai jau buvo po pietų – mergužėlė bulgarų lelijėlė ėmė ir papurškė. Gal pagalvojo, kad Karlas juokauja, gal angliškai nesuprato, gal suprato, bet iš inercijos papurškė jo pusėn.

Pasekmės buvo katastrofiškos.

Vos Karlą apgaubė laukų kvapai, jam akys išsprogo, jis ėmė čiaudėti, paskui žiaukčioti, galiausiai nesusilaikęs išpylė skrandžio turinį tiesiai ant bulgaraitės, ant jos tautinio drabuželio.

Adriana puolė ieškoti servetėlių, norėjo padėti merginai, bet Karlas subliuvo:

– Taksi! Taksi! – tada stvėrė Adrianai už rankos: – Greičiau, šokam į mašiną, kol apsaugininkai vėl neatbėgo.

Kai pagaliau ištrūkome iš oro uosto, Karlas, sėdintis taksi priekyje, lengviau atsiduso ir atsikusęs į mus pasveikino:

– Sveiki atvykę į Vulgariją! Atleiskit, kad su šia šalimi pasi-sveikinau vulgariai, bet jos kvapams esu alergiškas. Beje, įspėju: šioje šalyje apvemsiu visus, kurie neklausys manęs, jei ko paprašysiu, – jis piktdžiugiškai šyptelėjo. – Ir vis tiek sveiki atvykę į Vulgariją!

– Ar ir Plovdivo meno galeriją apvemsite, jei neatiduos Bankovo darbų? – pagiežingai pasiteiravo Adriana.

– Jei sukels alergiją, – atkirto Karlas ir nusibraukė plaukus, užkritisius ant akių. – Kad esu alergiškas Plovdivo meno galerijos direktoriui, simptomus pajutau dar Kaune. Todėl žadu pasiūlyti tam ponui jau dabar rezervuoti vietą drabužių valy-kloje. Arba tegul grąžina, ką paėmė, arba...

Už taksi langų sušmėžavo vilomis nusagstytas žaliuojantis Vitošos kalnas su televizijos bokšto antena viršukalnėje. Žinoma, mane labiau domino objektai kitoje kalno pusėje: vyno daryklos, stačiatikių vienuolynai ir ežerai, nors ne ką mažiau rūpėjo ir Sofija šiapus kalno, per kurios daugiabučių kvartalą yrėmės gana sparčiai.

Tarsi perskaitęs mano mintis Karlas įspėjo, kad legendinio Vitošos kalno su dešimčia viršūnių ir akmenų „upėmis“, deja, neaplankysime, laiko nebus. Pernakvoję Sofijoje, rytoj rytą išvykstame į Plovdivą.

Taksi mus atvežė prie ketvirtu numeriu pažymėto pasta-to, stovinčio jaukioje Virilos gatvelėje su daugybe kavinių ir

picerijų. Viešbutis buvo įsikūręs netoli Sofijos kultūros rūmų ir parko, kuriame zujo jaunimėlis su riedlentėmis ir įvairaus plauko piliečiai su dvių litrų talpos *pūslėmis* bulgariško alaus.

Interneto svetainėje *booking.com* buvome matę nuostabias šio viešbučio nuotraukas ir džiaugėmės patraukliomis kainomis, tačiau įžengę vidun supratome, kad nuotraukos darytos prieš dvidešimt, o gal net prieš visus penkiasdešimt metų. Trijų aukštų vila atrodė apgailėtina: mediniai stoglangiai papuvę, sienų dažai apsilaupę, vidiniame kiemelyje – įskilę vazonai su augalais, pavėsinėje ant stalo turbūt nuo vakar ritinėjosi pustutis butelis nuo bulgariškos rakijos, mėtėsi užmiršti riešutukai, saulėgražos, džiovinti vaisiai.

Reception buvo įsikūrusi bare su apdulkęsiais vyno buteliais lentynose. Vietoj kompiuterio – atverstas storiausias pasaulyje sąsiuvinis. Jame, įrašyta raudonomis raidėmis, pūkavosi Karlo Vainerio pavardė. Ačiū Dievui, kambariai buvo rezervuoti. Jie, beje, nenuvylė. Nors mažumėlę ir atsidavė senu namu, minkštučiai čiužiniai žadėjo gerą poilsį sužadėtinės glėbyje.

Vienvietis Karlo kambarys buvo antrame aukšte, tad pasišoviau padėti jam užtempti du lagaminus, mat laiptai buvo siauri, statūs ir dar sukti. Tačiau Karlas sulaikė mane už rankos, paprašė lagaminus palikti apačioje.

– Juk jie tušti, vis vien ryt reikės keliauti į Plovdivą, tad kam tąsyti laiptais? – suokė mane tausojantis kuratorius.

Jis pareiškė esąs išsekęs po kelionės, pasiūlė visiems pailsėti kelias valandas savo kambariuose, o tada eisime vakarieniauti.

Pažvelgęs į plačią lovą mūsų kambaryje kaipmat sugalvojau, ką abu su Adriana veiksime tas kelias laisvas valandas. O kai Adriana nusispyrė batelius ir paprašė atsegti vasarinę suknelę, sprendimas buvo galutinis ir neskundžiamas. Tačiau vos sužadėtinė atsisėdo man ant kelių, lauke pasigirdo keistas triukšmas: kažkas grindiniu traukė lagaminą su ratukais. Mūsų

kambarys buvo pirmame aukšte, o langas pravertas, tad neva-
lingai pasukau galvą ir...

Ar tik ne gangsteriška Karlo skrybėlė šmėstelėjo už lango?
Ta pati, kurią mačiau Velnių muziejuje mūsų pažinties vakarą.

Kol mandagiai atstūmiau Adrianą, kol plačiai atidariau lan-
gą, kad galėčiau iškišti nosį į kiemelį, paslaptingojo pėdsakai
buvo ataušę.

– Kas tau? – susirūpino Adriana.

– Pasirodė, kad Karlas praėjo.

– Karlas? Bet juk sakė, kad eis pailsėti. Turbūt kažkas kitas
praėjo. Juk ne vieni mes šiame pastate.

Tačiau mane jau buvo apsėdęs įtarumas.

– Tuoj grįšiu, – burbtelėjau mikliai šokdamas į kelnes
ir batus.

Sagstydamasis marškinius išbėgau į kiemelį. Nieko nepa-
matęs išpuoliau į gatvę. Bet ir čia žmonių nebuvo matyti, iš-
skyrus porelę, beįžengiančią į piceriją kitoje gatvės pusėje. Iš
gretimo namo kiemo išcimpino tamsaus gymio vyriškis, vėdi-
nas senbernarų.

Nudūmiau iki sankryžos prie Kultūros rūmų parko. Supra-
tau, kad neapsirikau: kiek toliau, kitoje gatvės pusėje, link
statinio su užrašu „Metro“ sparčiu žingsniu skuodė kuratorius
Karlas Vaineris, iš paskos kerėpliškai vilkdamas abu savo la-
gaminus, skrybėlę užsimaukšlinęs kaip gangsteris, einantis
apiplėšti banko. Norėjau perbėgti gatvę ir jį pasivyti, bet kaip
tyčia pėstiesiems užsidegė raudonas šviesoforo signalas ir pa-
sipylė mašinų srautas. Liko tik mesti ilgesingą žvilgsnį į aukštą,
iš bet kurio taško matomą Vitošos kalną ir balkaniškai kaitrią
saulę virš jo. Smilkiniu nuriedėjo prakaito lašas. Supratau, kad
čia labai karšta. Pro šalį pralėkė automobilis, pro pravirus lan-
gus griaudėjo Balkanų folkloras.

Grįžęs į kambarį Adrianos neradau. Kur ji prapuolė, po ga-
lais? Net durų neužrakino.